

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 14 Sayı: 76 Şubat 2021 & Volume: 14 Issue: 76 February 2021
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MACARİSTAN VE TÜRKİYE’ DE YAŞAYAN MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MÜZİK TERCİHLERİ VE MÜZİK DİNLEME ORTAMLARI *PRESERVICE MUSIC TEACHERS’ MUSICAL PREFERENCES AND LISTENING SITUATIONS IN HUNGARY AND TURKEY*

Elif TEKİN GÜRGEN*

Öz

Çalışmanın amacı, Türkiye’de ve Macaristan’da yaşayan müzik öğretmeni adaylarının müzik tercihleri, müzik dinleme ortamları ve müzik türü saptama düzeylerini ortaya koymaktır. Veriler çeşitli müzik türlerinden oluşan bir dinleme ölçeği ve anket ile toplanmıştır. Araştırma bulguları, iki grubun da en çok tercih ettiği türün Klasik Müzik, en az tercih ettiği türün ise elektronik müzik olduğunu göstermektedir. Müzik tercihleri açısından iki grup arasında anlamlı farklılık bulunmamış, dinleme ortamları açısından ise farklılıklara rastlanmıştır. Ölçekte yer alan Türk müziği örnekleri ise Macar öğrenciler tarafından en az Türk öğrenciler kadar beğenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Psikolođisi, Müzik Tercihleri, Müzik Dinleme Ortamı, Sosyal Bağlam, Müzik Türü Saptama.

Abstract

The purpose of the study is to reveal the musical preferences, music listening situation and genre identification levels of the Turkish and Hungarian preservice music teachers. Data was obtained by a listening scale consists of music excerpts in different genres. The results showed that the most preferred genre is classical music and the least preferred genre is electronic music in both groups. There was no significant differences on musical preferences in both groups. But the music listening situation has shown significant differences. Turkish music excerpts were liked by the Hungarian participants as much as Turkish Participants.

Keywords: Psychology of Music, Musical Preferences, Listening Situations, Social Context, Genre Identification.

1. GİRİŞ

Macar tarihçi Balasz Sudar’ın öğrencilik yıllarında yaşadığı bir anekdota göre halk müziği dersinde bir gün hoca sınıfa bir türkü kaydı dinletir, türkü sanki bir Macar halk müziği gibi ezgi ve ses vurguları açısından tanıdık ancak dinleyenler ne olduğunu çıkaramaz. Daha sonra bunun Türk müziği olduğunu ve 1936’da Anadolu’da Bartok’un derlediğini öğrenirler. Yüzyıllar öncesinde birbirlerinden kilometrelerce

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4150-8340, elif.tekin@deu.edu.tr

uzakta yaşayan bu halkların müzik kültürlerinin bu kadar benzemesi oldukça şaşırtıcıdır. Uzmanlar bu durumun kaynağını belirlemede zorlansalar da bunun Avrupa ve Bizans temelli kaynaklarla ilişkilendirilebileceğini düşünmektedirler (Şenel, 2015).

Çalışmanın başlığındaki Türk ve Macar kelimeleri bazı tarihsel çağrışımlara neden olan ve ilk olarak akla, geçmiş tarihlerde başlayan Türk ve Macar müzik kültürü arasındaki benzerlikleri araştıran 1990'lı yıllarda da son bulmuş çalışmaları getirmektedir. Bunlar 1934'de Türkiye'de yapılan kongreler ve Bartok'un 1936'da Türkiye'ye gelerek bazı köylerde söylenen Halk Müziklerini derleyerek ve Macar Halk müziğiyle benzerlik olup olmadığını araştırdığı ve ardından kitaplaştırdığı çalışması (Bartok, 1936) ve Janos Sipos'un ilk olarak 1992'de yayınlanan Anadolu'da Bartok'un İzinde adlı kitabıdır (Sipos, 2009). Bu kitaplar bu çalışma için bir çağrışım ve motivasyon kaynağı oluştursa da amaçlar farklıdır. Bu çalışma iki kültürün gençlerinden oluşan örneklem gruplarının müzik zevkleri ve müzik dinleme ortamları arasındaki farklara veya benzerliklere odaklanmaktadır. Bu gençlerin öğretmen adaylarından oluşması da çalışmayı toplumun küçük bir modeli olan okulla sınırlayarak sosyolojiden müzik psikolojisine birçok alanın araştırdığı müzik tercihi konusunu eğitimle ilişkilendirmektedir.

Müzik tercihi ile ilgili yapılan çalışmaları incelediğimizde karşımıza kabaca üç kategori çıkmaktadır. Birincisi, çoğunluğu erken dönem çalışmaları içine alan müziğin uyarıcı etkisine dayalı çalışmalardır. İkincisi, dinleyici odaklı, yani dinleyicinin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim vs.) ve kişiliğine göre prototip modellere dayalı çalışmalardır. Üçüncüsü ise araştırmacıları daha çok son dönemlerde etkisi altına almış kültürel arka planı da içine alan sosyal bağlam ve dinleme ortamıdır. Bu çalışmalar önceki kuramları kabul etmekle birlikte bir eksikliğe vurgu yapmaktadır (Greasly & Lamont, 2016, 270). Katı deneysel metodlar, gündelik yaşamdaki müzik tercihlerimiz ile ilgili tam anlamıyla bir açıklama sağlamaktan uzaktır. Uyarıcı temelli (arousal based) müzik dinleme ile ilgili çalışmalar müziği neden tercih ettiğimizle ilgili soruları tam anlamıyla yanıtlayamamaktadır. Bazı durumlarda bazı müzikleri dinlemek istememizi açıklayan farklı bir mekanizma olduğu düşünülmekte ve bu mekanizmanın, dinlediğimiz müziğin o özel durum için tipik veya uygun olmasında yargıda bulunmak olduğu görülmektedir. Örneğin insanlar bir düğüne gittiklerinde cenaze müziği dinlemek istemezler veya rahatlamak için gidilen bir yerde hareketli dans müziğinden farklı bir müzik duymak isterler. Bu durum müziğin uyarıcı etkisinden bağımsız olarak müziğin dinlendiği ortamla ilgilidir (North ve Hargreaves, 2008, 88; North vd. 2000). Yine benzer şekilde çalışmalar bireylerin bir sosyal ortam içerisinde yalnızken olduğundan daha fazla müzik türünü sindirebildiğine yönelik kanıtlar sunmaktadır (Greasly & Lamont, 2016, 270).

Güncel araştırmalar içindeki bu boşluğa işaret eden çalışmasıyla Boer ve Fisher (2010), müzik dinlemenin kültürler arası işlevlerinin bütüncül bir modelini yaratmışlardır. Bunu yaparken kişisel, sosyal ve kültürel deneyimlerden yola çıkarak şu soruyu sormuşlardır: "Müzik, farklı kültürlerle benzer psikolojik işlevlerle hizmet etmekte midir?".

Kültürel bağlamın dinleyicinin müzik tercihlerinde etkili olduğu, müziği sosyal olarak anlamlandırma ve araç olarak kullanma ile ilgili çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Greasly & Lamont, 2016, s.270). Çalışmalar batı kültürü ve batı müziği ağırlıklı olsa da Çin, Hindistan, Türkiye gibi ülkelerden katılımcılarla veya farklı kültürlerin müzikleri kullanılarak yapılan çalışmalar da mevcuttur (Schafer vd., 2012; Tekman ve Hortaçsu, 2002; Gürgen, 2016a; Gürgen 2016b; Sakai, 2011).

Öte yandan Garofalo (1993), 21. Yüzyılda kitle iletişim araçlarına maruz kalan gençlerin müzik tercihlerinin homojen hale gelmeye başladığını ancak bunun için daha çok ampirik çalışmalara gerek olduğunu söylemiştir (aktaran Sakai, 2011, s.175). Eğitim sistemi içerisinde kullanılan materyal çeşitliliğinin beğeniyi ne derecede etkileyeceği tartışmalı olmakla birlikte 21. Yüzyılda toplumsal ve kültürel yapıların değişiminin beğenilerdeki kategorilerin iç içe geçerek yıkıldığını görmezden gelmek hatalı olacaktır.

Ayrıca öğrencilerin müzik dinleme pratiğinin yalnızca okulla sınırlı olmadığı gerçeğinden yola çıkarak okul dışında hangi ortamlarda ve nasıl müzik dinlendiğine ışık tutan çalışmalar da gerçekleştirilmiştir. Boal- Palheiros ve Hargreaves (2004, s.41), evde ve okulda müzik dinlemenin farklı şekillerde olabileceğini belirterek dört ayrı dinleme modeli önermiştir: (a)müziği arka planda dinlemek, (b) müzik dışı bir etkinliğe eşlik olarak müzik dinlemek, (c) ana etkinlik olarak müzik dinlemek ve (d) müzik icra ederek müzik dinlemek. 120 öğrenci ile yaptığı görüşme sonuçlarında öğrencilerin çok azının ana etkinlik olarak dinlediğini, çoğunun müzik icrası veya ders çalışırken dinleme gibi müzik dışı bir etkinlikle beraber dinlediklerini ortaya koymuştur.

North ve Hargreaves (2002)'e göre bireyler 20-25 yaş arasında dinledikleri müzik türlerini kalıcı olarak belirlemektedirler. Müziğin, en çok gençler tarafından tüketilmekte olduğu ve dolayısıyla da

hayatlarında önemli yer kapladığı (North, Hargreaves & O'Neil, 2000) düşünüldüğünde, konu ile ilgili araştırmaların örneklem gruplarının genellikle ergenlik ve erken yetişkinlik dönemindeki kişileri kapsamı olmaktadır. Bu nedenlerle bu çalışma ile Türkiye'de Türk öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiş çalışmaların başka kültürdeki öğrencilerle yapıldığı takdirde nasıl sonuçlar alınacağı merak edilmiş ve bulguların bu alandaki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmüştür. Buna ek olarak müzik tercihi çalışmalarında göreceli daha az çalışılan bir alan olarak kişinin içinde bulunduğu ortamın, yani sosyal bağlamın da tercihlerdeki belirleyiciliğine işaret etmek amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada tekil ve ilişkisel tarama modellerinden yararlanılmıştır (Karasar, 2002, 79-81). Tekil tarama modeli; öğretmen adaylarının müzik tercihlerini, müzik dinleme ortamlarını ve müzik türü saptamalarını, ilişkisel tarama modeli ise; bu değişkenlerin öğretmen adaylarının yaşadıkları ülkeye göre değişip değişmediğini belirlemek amacı ile kullanılmıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Macaristanda yer alan Szeged Üniversitesi Juhász Gyula Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümünde okuyan 24, Türkiyede yer alan Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Müzik öğretmenliği bölümünde okuyan 22 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılar 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerden rastlantısal olarak seçilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada müzik tercihlerini ve tür saptamayı ölçmek için Gürge'nin (2016a) çalışmasında kullanılan 13 müzik türünden kısa kesitler içeren müzik tercihi ölçeği ve Gürge'nin (2016b) çalışmasında kullanılan müzik dinleme ortamları ölçeği, Macarcaya çevrilerek kullanılmıştır.

2.3. Veri Çözümleme Teknikleri

Macar ve Türk öğretmen adaylarının dinledikleri müzik türlerini hangi sırada ve ne oranda tercih ettiklerini saptamak için ortalama ve standart sapma, iki ülke arasında hangi müzik türleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu anlamak için de Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının müzik dinleme ortamlarının saptanması için ortalama ve standart sapma, müzik dinleme ortamlarının yaşadıkları ülkeye göre anlamlı farklılıklar oluşturup oluşturmadığını anlamak için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Müzik türü saptama düzeyleri için frekans ve yüzde, Macar ve Türk öğretmen adaylarının müzik türü saptamalarını karşılaştırmak için Ki kare testi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 23 programıyla gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Türk ve Macar Öğretmen Adaylarının Müzik Tercihleri

Tablo 1: Türk ve Macar Öğretmen adaylarının müzik türü tercih Ortalamaları ve Standart Sapmaları(N=46)

Musical Genres	X Türk	Sd Türk	X Macar	Sd Macar	X Topl.	Sd Topl.
1. TSM	3,77	1,11	3,58	,72	3,67	,92
2. Rap	2,73	1,20	2,33	1,05	2,52	1,13
3. Jazz	4,41	,96	4,17	,92	4,28	,93
4. Latin	4,23	,81	4,21	,72	4,22	,76
5. Rock	3,18	1,30	3,79	1,14	3,50	1,24
6. Metal	2,68	1,21	2,88	1,48	2,78	1,35
7. Pop	2,86	1,25	2,79	1,06	2,83	1,14
8. THM	3,36	1,33	3,25	1,15	3,30	1,23
9. Electro	1,90	1,02	1,88	,90	1,89	,95
10. Regg	3,73	1,08	3,71	,95	3,71	1,00
11. Klasik	4,41	,91	4,25	,85	4,32	,87
12. Arabesk	3,68	1,13	3,42	1,06	3,54	1,09
13. Blues	3,90	1,19	3,83	,87	3,86	1,02

Tabloya 1'e göre, Buca eğitim fakültesi müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin dinledikleri türlere verdikleri puanların ortalamaları yüksekten düşüğe göre sırasıyla Klasik, Jazz, Latin, Blues, TSM, Raggea, Arabesk, THM, Rock, Pop, Metal, Rap ve Elektronik'tir. Szeged Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik

Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin (Macar öğretmen adaylarının) verdikleri puan ortalamaları ise sırasıyla Klasik, Latin, Jazz, Blues, Rock, Raggea, TSM, Arabesk, THM, Metal, Pop, Rap ve Elektronikdir. Öğrencilerin toplamının puan ortalamaları sırasıyla Jazz, Latin, Blues, Raggea, TSM, Arabesk, Rock, THM, Pop, Metal, Rap ve Elektronikdir.

İki ülke arasında hangi müzik türleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu anlamak amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve test sonucunda öğrencilerin yaşadıkları ülkelere göre müzik tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

3. 2. Türk ve Macar Öğretmen Adaylarının Müzik Dinleme Ortamları

Tablo 2: Türk ve Macar Öğretmen Adaylarının Müzik Dinleme Ortamları Ortalama ve Standart Sapmaları(N=46)

Müzik dinleme Ortamı	X	Sd
Evde	4,69	,46
Yalnız başıma	4,17	,82
Arkadaşlarımla	4,06	,97
Konserde	3,85	1,11
Spor yaparken	3,85	1,22
Bar/Kafe/Restoran	3,63	1,42
Canlı müzik yapan yerlerde	3,58	1,06
Toplu taşıma araçlarında	3,54	1,40
Otomobilde/Araç kullanırken	3,32	1,70
Sevgilimle	3,26	1,45
Ailemle	3,08	1,02
Ders Çalışırken	2,69	1,36
Kitap/ gazete/ dergi okurken	2,63	1,18

Tablo 2’de öğretmen adaylarının toplamının verdiği yanıtlara bakıldığında müziği en çok evde, en az ise kitap okurken dinledikleri görülmektedir.

3. Türk ve Macar Öğretmen adaylarının müzik dinleme ortamlarının karşılaştırılması (Mann Whitney- U Testi)

Müzik Dinleme Ortamı	Ülke	n	X	S	Sıralama ort.	Sıralama top.	U	Z	P
1.Evde	Türkiye	22	4,772	,428	25,27	556,00	225,00	-1,076	,282
	Macaristan	24	4,625	,494	21,88	525,00			
2.Toplu taşıma araçlarında	Türkiye	22	4,363	1,176	31,95	703,00	78,00	-4,226	,000*
	Macaristan	24	2,791	1,178	15,75	378,00			
3.Spor yaparken	Türkiye	22	4,363	,847	29,02	638,50	142,50	-2,822	,005*
	Macaristan	24	3,375	1,345	18,44	442,50			
4. Yalnız başıma	Türkiye	22	4,136	,833	22,91	504,00	251,00	-,306	,760
	Macaristan	24	4,208	,833	24,04	577,00			
5.Arkadaşlarımla	Türkiye	22	4,090	1,019	23,98	527,50	253,50	-,245	,806
	Macaristan	24	4,041	,954	23,06	553,50			
6.Konserde	Türkiye	22	4,500	,740	31,20	686,50	94,50	-3,912	,000*
	Macaristan	24	3,250	1,073	16,44	394,50			
7.Bar/kafe/Restoran	Türkiye	22	4,000	1,112	27,80	611,50	169,50	-2,148	,032*
	Macaristan	24	3,291	1,082	19,56	469,50			
8.Sevgilimle	Türkiye	22	3,181	1,562	22,91	504,00	251,00	-,295	,768
	Macaristan	24	3,333	1,372	24,04	577,00			
9.Otomobilde/Araç kullanırken	Türkiye	22	4,045	1,361	28,61	629,50	151,50	-2,259	,010*
	Macaristan	24	2,666	1,736	18,81	451,50			
10.Ders çalışırken	Türkiye	22	2,363	1,292	20,30	446,50	193,50	-1,588	,112
	Macaristan	24	3,000	1,383	26,44	634,00			
11. Canlı müzik yapan yerlerde	Türkiye	22	3,863	1,206	26,82	590,00	191,00	-1,665	,096
	Macaristan	24	3,333	,868	20,46	491,00			
12.Ailemle	Türkiye	22	3,136	,940	24,23	533,00	248,00	-,367	,714
	Macaristan	24	3,041	1,122	22,83	548,00			
13.Kitap/gazete/dergi okurken dinlerim	Türkiye	22	2,727	1,120	24,61	541,50	239,50	-,555	,579
	Macaristan	24	2,541	1,250	22,48	539,50			

Tablo 3'e bakıldığında Türk öğretmen adaylarının Macar öğretmen adaylarına göre anlamlı derecede farklı olarak daha çok toplu taşıma araçlarında ($z = -4,226$, $p = 0,000$), spor yaparken ($z = -2,822$, $p = 0,005$), konserde ($z = -3,912$, $p = 0,000$), Bar/Kafe/Restoranda ($z = -2,148$, $p < 0,05$) ve otomobilde/araç kullanırken ($z = -2,592$, $p = 0,05$) müzik dinledikleri görülmektedir.

3. 3. Macaristan ve Türk Öğrencilerin Müzik Türü Saptama Düzeyleri

Tablo 4: Türk ve Macar Öğretmen adaylarının müzik türü saptama düzeylerinin Frekans ve Yüzdeleri (N=46)

Müzik Türü	Türk (n=22)				Macar(n=24)				Topl.			
	Doğru		Yanlış		Doğru		Yanlış		Doğru		Yanlış	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. TSM	14	63,6	8	36,4	2	8,3	22	91,7	16	34,8	30	65,2
2. Rap	13	59,1	9	40,9	9	37	15	62,5	22	47,8	24	52,2
3. Jazz	16	72,7	6	27,3	16	66,7	8	33,3	32	69,6	14	30,4
4. Latin	12	54,5	10	45,5	9	37,5	15	62,5	21	25	45,7	54,3
5. Rock	11	50,0	11	50,0	13	54,2	11	45,8	24	52,2	22	47,8
6. Metal	10	45,5	12	54,5	12	50,0	12	50,0	22	47,8	24	52,2
7. Pop	9	40,9	13	59,1	14	58,3	10	41,7	23	23	50	50
8. THM	12	54,5	10	45,5	4	16,4	20	83,3	16	30	34,8	65,2
9. Electro	5	22,7	17	77,3	8	33,3	16	66,7	13	33	28,3	71,7
10. Reggie	5	22,7	17	77,3	5	20,8	19	79,2	10	21,7	36	78,3
11. Klasik	17	77,3	5	22,7	21	87,5	3	12,5	38	82,6	8	17,4
12. Arabesk	14	63,6	8	36,4	1	4,2	23	95,8	15	32,6	31	67,4
13. Blues	4	18,2	18	81,8	10	41,7	14	58,3	14	30,4	32	69,6

Tablo 4'te görüldüğü gibi Türk müzik türleri haricinde diğer türlerde katılımcıların müzik türlerini saptama düzeyleri birbirine oldukça yakın. Türk katılımcıların en iyi saptadığı türler Klasik, Jazz ve Arabesk iken en az saptayabildiği türler ise Elektronik, Reggie ve Bluesdur. Macar katılımcıların en iyi saptadığı türler Klasik, Jazz ve Pop iken en az saptayabildiği türler ise THM, TSM ve Arabesktir.

3. 3. 1. Macaristan ve Türk öğrencilerin müzik türü saptama düzeylerinin karşılaştırılması (Kay-Kare Testi)

Türk ve Macar öğrencilerinin verdiği doğru ve yanlış yanıtlar arasında anlamlı farklılıkların hangi türler arasında olduğunu anlamak için kay-kare testi yapılmış ve yalnızca TSM ($\chi^2 = 15,47$; $sd = 1$; $p = ,000$), THM ($\chi^2 = 7,26$; $sd = 1$; $p = ,007$) ve Arabesk ($\chi^2 = 18,47$; $sd = 1$; $p = ,000$) müzik türleri arasında anlamlı farklılık çıkmıştır.

4. TARTIŞMA

İki grupta da müzik tercihi yönünden Klasik müzik en başta gelmektedir. Sonraki üç tür ise Jazz, Latin ve Blues'dur (Tablo 1). Klasik müziğin her iki kültürde de ilk sırada gelmesinin nedeni her iki üniversitede de klasik müziği müzik eğitiminin merkezine alan bir yaklaşımla eğitim verilmesi olabilir. Bu durum, klasik müziğe olumlu tutum geliştirmiş kişilerin okula başvurmaları veya okulda bu müziği dinleyip sevmeleri şeklinde iki yönlü olarak açıklanabilir. TSM, Arabesk ve THM gibi Türk müzik türlerinin Türk

öğrenciler için 5, 7 ve 8. sırada olması yani ilk sıralarda gelmemesi Gürgen (2016)'in çalışması ile tutarlılık göstermekte ancak Macar öğrencileri için 7, 8, ve 9. sırada gelmesi ilginç bir bulgudur.

Türk müzik örneklerinin beğenilme düzeylerine yönelik elde edilen bulguyu açıklamada bir başka argüman ise giriş bölümünde de belirtildiği gibi sosyal bağlamın, aidiyet duygusunun, inanç ve ön yargılarımızın müzik tercihimizi şekillendirmedeki rolüdür. Şenel vd. (2011), 26 kişi ile görüşme yaparak müzik tercihleri ile önyargı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın katılımcılarının, Türk Halk Müziği dinleyen kesim için "yoksul", "eğitimsiz" ve "alt sınıftan" gibi yakıştırmaların, Klasik Müzik için "eğitilmiş", "elit", "yüksek gelir düzeyine sahip" gibi yargıların olduğu gözlenmiştir. Bu çalışmada Türk katılımcılar için buna benzer bir önyargı ihtimal dahilindeyken, Macar katılımcılar için bu geçerli değildir.

Ölçekte Macar halk müzikleri de yer almış olsaydı Macar öğrencilerin bunları daha çok tercih edeceği daha muhtemel gözükmektedir. Çünkü Macar müzik eğitiminde halk müziklerinin yerinin Türkiye'den daha fazla olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Örneğin Paşaoğlu (2005), Türkiye ve Macaristan'daki okul müzik kitaplarını karşılaştırdığı çalışmasında Türkiye'de 1-8 sınıflar arası okutulan kitaplardaki şarkıların % 18'inin halk müziğinden oluştuğu ancak bu oranın Macaristanda %53 olduğunu saptamıştır. Bu veri yalnızca okul müzik yaşantısıyla sınırlı olsa da bu bulguya kısmen bir açıklama getirmektedir.

Ayrıca Metal ve Pop müzik türlerinin ilk sıralarda yer almaması o yaş grubunun müzik tüketimi düşünüldüğünde (North, Hargreaves, & Hargreaves, 2004) yine ilginç bir bulgudur çünkü Metal müziği erkeklerin kızlardan daha çok tercih ettiğine yönelik çalışmalar olduğu bilinmektedir (Hargreaves, Comber, & Colley, 1995; Mace, Wagoner, Hodges, & Teachout, 2011) ve bu çalışmada da çoğunluğu erkek öğrencilerin (N=33) oluşturması sonucu ilginç hale getirmektedir.

Macar ve Türk öğrencilerin müzik tercihlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara rastlanmamasının nedeni olarak Garofalo'nun da belirttiği gibi kitle iletişim araçları nedeniyle 21. Yüzyıl gençlerinin müzik tercihlerinin homojen hale gelmeye başlaması gösterilebilir.

Dinleme ortamı açısından öğretmen adaylarının toplamının verdiği yanıtlara bakıldığında müziği en çok evde, en az ise kitap okurken dinledikleri görülmektedir (Tablo 2). Birçok çalışma sonucu, gençler arasında en çok tercih edilen boş zaman uğraşının evde müzik dinlemek olduğunu göstermekte ve bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir (Boal-Palheiros & Hargreaves, 2001; Lamont et al., 2003; Todd & Mishra, 2013; Gurgen, 2016b).

Spor yapma, konser, Bar/kafe/restaurant, Otomobil kullanma ve toplu taşıma araçları gibi ortamlarda müzik dinleme açısından iki ülke arasında Türk katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar çıkmıştır (Tablo 3). Otomobil ve toplu taşıma araçlarında müzik dinlemeyi Türklere göre daha az tercih etmeleri, Szegedi'in İzmir'e kıyasla çok küçük bir şehir olması ve genel olarak ulaşımın fazla vakit almadığı düşünülerek otomobil veya toplu taşıma kullanmayı tercih etmemeye veya burada geçirilen sürenin müzik dinlemek için kısa olmasına bağlanabilir.

Türk ve Macar öğrencilerinin müzik türlerini saptama ile ilgili doğru ve yanlış yanıtları arasında anlamlı farklılıkların yalnızca TSM, THM ve Arabesk müzik türleri arasında çıkması beklenen bir sonuçtur (Tablo 4). Türk müziği örnekleri için birkaç Macar öğrencinin "Türk müziği" genel tabirini kullanması (testi uygulayan kişinin Türk olduğunu bilmelerinin bunda payı vardır) dışında katılımcıların genelinin bu türlere yanıt vermediği düşünüldüğünde, bu müzik türlerini daha önce en azından bilinçli bir şekilde (türü adlandırarak) dinlemedikleri görülmektedir. Ancak ilk defa dinleseler de bu türleri neredeyse Türk öğrenciler kadar beğenmişlerdir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak bireylerin bazı müzikleri neden diğerlerine göre daha çok tercih ettiği sorusuna yanıt bulmaya çalışmak zor ve çetrefilli bir çalışma alanıdır. Bu alanda yapılan çalışmalar kabaca müzik, dinleyici ve ortam olarak üç kategoride temellendirilir. İnsanların yaşadıkları ülkenin, müzik tercihlerinde belirleyici unsurlardan biri olduğu, bir araştırma alanı olarak erken dönem çalışmaların içinde fazla yer almamıştır. Oysa yaşadığı ülke bireyin müzik tercihlerine ve alışkanlıklarına doğrudan veya dolaylı etki edebilmektedir. Bu nedenle müzik tercihlerimizi erken dönem çalışmalarda olduğu gibi yalnızca müzik temelli yaklaşımlarla açıklayamayacağımız ortadadır.

Çalışmanın sonucunda iki ülke arasında müzik tercihleri yönünden anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunda elbette benzer yaş ve benzer eğitim alan gruplar olmalarının payı büyüktür. Ayrıca küreselleşmeye bağlı olarak müzik türlerinin iç içe geçmesiyle net ayrımların güç yapıldığı bir düzlemle

ilişkisi vardır. Ancak dinleme ortamının kişilerin dinleme alışkanlıklarında farklılıklar yarattığı, yani müzik dinlerken nerede, kiminle ve ne tür aktiviteler içinde olduğuna göre değiştirdiği görülmektedir. Elbette bulunan ortamda kişinin dinleyeceği müziği kontrol edemediği yani bir tür maruz kalma durumu da söz konusudur. Bu anlamda katılımcıların çoğu müziği daha çok evde dinlemeyi tercih etmektedirler. Ancak Türk öğrenciler müziği Macar öğrencilere göre daha çok toplu taşıma kullanırken, kafelerde, spor yaparken ve konserlerde dinlemektedirler.

Türk müzik örneklerinin tercih edilmesinin her iki grupta da benzer sıralamada olmasının nedenlerini tarihsel olarak iki kültür arasındaki etkileşimlerle açıklamak da mümkün olabilir. Müzik psikolojisi açısından bakıldığında problem, tercihlerimizin herhangi bir siyasal, toplumsal önyargıdan, inanç, kimlik ve aidiyet duygularından arındırılarak şekillenmesinin zorluğunda yatmaktadır. Müzik endüstrisi, kültürel ortam ve eğitim gibi faktörlerin müzik tercihlerimiz üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar son birkaç on yılda artmaya başlamıştır. Ancak bu konuları daha derinlemesine araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Bartók, B. (1991). *Küçük Asya'dan Türk Halk Musikisi*. Çev. Bülent Aksoy. İstanbul: Pan Yay., Turkish Folk Music from Asia Minor. Ed. Benjamin Suchoff. Princeton: Princeton University Press, 1976'dan çeviri.
- Boal-Palheiros, G. M., & Hargreaves, D. J. (2004). Children's modes of listening to music at home and at school. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 161/162, 39-46.
- Boer, D. & Fisher R. (2012). Towards a holistic model of functions of music listening across cultures: A culturally decentred qualitative approach. *Psychology of Music*, 40 (2), 179-199.
- Hargreaves, D. J., Comber, C., & Colley, A. (1995). Effects of age, gender, and training on musical preferences of British secondary school students. *Journal of Research in Music Education*, 43, 242-250.
- Greasley, A., & Lamont, A. (2016). Musical preferences. In S. Hallam, I. Cross, y M. Thaut (Eds.), *Oxford handbook of music psychology*, 263-281.
- Gurgen, E. T. (2016a). Musical preference and music education: Musical preferences of Turkish university students and their levels in genre identification. *International Journal of Music Education*, 34(4), 459-471.
- Gürgen, E. T. (2016b). Music listening situations and musical preference of the students at the faculty of Fine Arts in everyday life: A case of Dokuz Eylül University. *Journal of Higher Education and Science*, 6(2), 186-194.
- Şenel, P. (Yönetmen/metin yazarı). (2015). Bela Bartók [Belgesel]. Tr: TRT Avaz.
- Şenel, O. ; Karşıcı, G.; Kutluk, F.(2011). Müzikte önyargı: Kontrol grubu ile yapılan çalışma. *Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi*, 1(2). 293-300 (Müzikte Temsil & Müziksel Temsil Uluslararası Sempozyum Bildirileri Dosyası).
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi* (11. Baskı b.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Lamont, A., Hargreaves, D. J., Marshall, N. A., & Tarrant, M. (2003). Young people's music in and out of school. *British Journal of Music Education*, 20, 229-241. □
- Mace, S. T., Wagoner, C. L., Hodges, D., & Teachout, D. J. (2011). Genre identification of very brief musical excerpts. *Psychology of Music*, 40, 112-128.
- North, A. C., Hargreaves, D. J., & O'Neill, S. A. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70(2), 255- 272.
- North, A. C., Hargreaves, D. J., & Hargreaves, J. J. (2004). Uses of music in everyday life. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*, 22 (1), 41-77.
- North, A. C., & Hargreaves, D. J. (2008). *The social and applied psychology of music*. New York: Oxford University Press.
- Paşaoğlu, S. (2005). Bulgaristan, Macaristan ve Türkiye'de Okutulan İlköğretim Müzik Dersi Kitaplarında Halk Kültürlerinin Yeri. *Müzik Sempozyumu, Kayseri, Bildiriler Kitabı*, 239-240.
- Sakai, W. (2011). Music preferences and family language background: A computer-supported study of children's listening behavior in the context of migration. *Journal of Research in Music Education*, 59(2), 174-195.
- Sipos, J. (2009). *Anadolu'da Barok'un izinde*. Çev. Sanat Deliorman, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Schäfer, T., Tipandjan, A. and Sedlmeier, P. (2012). The functions of music and their relation- ship to music preference in India and Germany. *International Journal of Psychology*, 47(5), 370-380.
- Tekman, H. G., & Hortaçsu, N. (2002). Aspects of stylistic knowledge: What are different styles like and why do we listen to them? *Psychology of Music*, 30, 28-47. □
- Todd, J. R., & Mishra, J.(2013). Making listening instruction meaningful: A literature review. *National Association for Music Education*, 31(2), 4-10.